

NÁZOV GLOBALIZÁCIA, CESTA ORIENTÁCIE NA ZAHRANIČNÉ TRHY

Libuša Čurlejová¹ - Boris Šturc²

Kľúčové slová: globalizácia, Európska únia, konkurencieschopnosť, svetový hráč, integrácia

Abstract:

Globalization is a new phenomenon for Europe, it represents an opportunity for future development and deepening of multinational economic relations in the worldwide scale whereby this trend is supported by liberalization and increase of competitiveness. European Union as the third biggest world player is constantly forced to enhance its competitiveness so that it could keep up with the best players. Whether it succeeds or not will depend on stability and trust of members partnership relations, their mutual interaction and on the pace it will converge to the most advanced economies of the world.

Globálna megakonkurencia vyvoláva kategorickú požiadavku zvýšiť konkurencieschopnosť EÚ ako celku, ako aj všetkých jej členských štátov. Ako každý hráč na svetovej scéne, má Európska únia ako celok primárny záujem presadzovať vlastné záujmy. V oblasti ekonomiky ide hlavne o budovanie globálnych hospodárskych vzťahov založených na princípoch trhovej ekonomiky a sociálnej spravodlivosti.

V záujme zachovania a upevnenia si pozície sa však musí sústrediť nielen na vlastný vývoj, ale musí sa tiež vyrovnáť s globalizáciou trhov, prudko sa meniacou štruktúrou svetového obchodu a vnútornými záležitosťami. Globalizácia je pre Európu novým fenoménom, príležitosťou ďalšieho rozvoja a prehlbovania medzinárodných ekonomických vzťahov v celosvetovom meradle, čo prispieva k rastu technologického pokroku, pričom tento trend je podporovaný liberalizáciou a rastom konkurencieschopnosti. Globalizačné procesy sú natoľko zložité, že sa dajú ťažko riadiť a neexistuje žiadna svetová vláda, ktorá by k tomu bola oprávnená.³ Celoplanetárny priestor utvorený pre podnikanie zvyšuje tlak na národné ekonomiky, ktoré musia obstáť v boji o zahraničné investície a zabezpečiť si konkurencieschopnosť v podmienkach novej štruktúry konkurenčných vzťahov. Svet je stále komplexnejší, prepojenia väčšie, vzájomná závislosť vyššia, čo znamená otvorenejšie trhy, hospodársku dynamiku, vzrast celosvetového dopytu a príchod nových hospodárskych

¹ Libuša Čurlejová, Ing., Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, +421908146743, libusa.curlejova@euba.sk

² Boris Šturc, Ing. CSc., Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, +421267291334, sturc@dec.euba.sk

³ Pokiaľ sa niečo k takejto pozícii blíži, tak je to skupina G8 (Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, USA, Kanada, Japonsko a Rusko), nezáväzná, no dostatočne reprezentatívna na to, aby bola efektívna (krajiny G8 sa podieľajú 60 % na svetovej ekonomike). Napriek tomu, že nie je medzinárodnou organizáciou, vďaka svojmu špecifickému charakteru významné slovo v medzinárodných otázkach. Zdroj: <http://sk.wikipedia.org/wiki/G8>

gigantov z Číny, Indie, USA, ako aj ďalších krajín, ktorým sa aj napriek ambicióznym predsavzatiám EÚ stále nevyrovná.⁴

Štatistické údaje dokazujú, že globálna ekonomika pokračuje v expanzii silným tempom: priemyselná produkcia v krajinách OECD⁵ pokračovala v medziročnom porovnaní (2005/2006) silným tempom; ročná inflácia spotrebiteľských cien značne poklesla. Zo štatistických údajov vyplýva priaznivý ekonomický vývoj pre Japonsko, kde sa očakáva pokračujúci rozmach ekonomiky, hybnou silou ktorého je stabilný domáci dopyt a pokračujúce zvyšovanie vývozu; pre rozvíjajúce sa krajiny v Ázii, kde dôležitou hybnou silou rastu je zahraničný sektor, napriek náznakom slabšieho rastu, ktorý postihol v minulom roku Singapur a Tajvan; rovnako pre Brazíliu, Argentínu a väčšinu krajín Latinskej Ameriky, ktoré v minulom roku zaznamenali zrýchlenie hospodárskej aktivity v dôsledku silného domáceho dopytu a rastu vývozu, okrem Mexika, ktoré vplyvom poklesu dopytu zo strany Spojených štátov, zaznamenal pokles rastu HDP; rovnako nepriaznivý scenár vývoja majú Spojené štáty, kde sa predpokladá, že miera expanzie ekonomiky zostane v blízkej budúcnosti pod trendovou hodnotou, vplyvom poklesu domácich investícií, poklesu trhu bývania, poklesu dovozu, ktorý súvisel s poklesom dovozu ropy, kde sa prejavili nižšie ceny energií, ako aj menšie objemy. Pre Európu znamenajú tieto ekonomiky významné vonkajšie prostredie, zahraničnú ponuku tovarov a služieb, a preto oslabenie na týchto trhoch signalizuje pre štáty Európy budúce riziká (na základe tzv. Composite Leading indicators – CLIs, súhrnných hlavných ukazovateľov, môžu krajiny sledovať vývoj hospodárskej aktivity a s tým súvisiace predikcie možných rizík z dôvodu obchodných vzťahov).

Postupne sa vytvára a stupňuje globálna konkurencia a vzájomná závislosť všetkých aktérov hospodárskeho diania, v ktorom sa stierajú rozdiely národných a medzinárodných súradníc. Tento širokospektrálny prienik informačných a komunikačných technológií v spojení s liberalizačnými a deregulačnými opatreniami otvárajú priestor na celosvetový rozvoj ekonomických aktivít.

Globalizácia zároveň poukazuje na existujúce slabé stránky⁶ a potvrdzuje potrebu dobre fungujúcich trhov a politík, ktoré zmierňujú negatívny vplyv celosvetového konkurenčného tlaku a zdôrazňuje potrebu štrukturálnych reforiem, aby Európa bola aj naďalej atraktívna pre investorov a napredovala v konvergencii k najvyšším ekonomikám sveta.

Ak sa pozeráme na Európsku Úniu ako na svetového hráča, musíme si uvedomiť, že EÚ predstavuje na svetovej scéne špecifického aktéra, ktorého sila tkvie vo vzájomnom prepojení dvadsiatich siedmich krajín, v ich spolupráci a vzájomnom rešpektovaní sa. Je tvorená dvadsiatimi siedmymi ekonomikami, pričom každá predstavuje špecifický prvok,

⁴ Na základe porovnávania GDP v PPP za rok 2005 je podiel Eurozóny vo svete 14.8 %, podiel krajín strednej a východnej Európy dokonca len 3.3 %, pričom podiel USA tvorí 20.1 % a podiel Číny 15.4 %. Podiel eurozóny v skupine vyspelých krajín je už pozitívnejší a predstavuje 28.3 %, USA 38.4 %, Japonsko len 12.2 %. Zdroj: The euro area – Main economic and financial indicators, Banque de France, 22.marec 2007

⁵ Vznikla v Paríži v roku 1961 (nahradila OEEC, ktorá vznikla v súvislosti s Marshallovým plánom v roku 1948) a k 1.1.2007 mala 30 členských krajín: Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Island, Kanada, Luxembursko, Nemecko, Nórsko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Taliansko, Turecko, Veľká Británia, USA, Japonsko, Fínsko, Austrália, Nový Zéland, Mexiko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Kórea a Slovenská republika.

⁶ Z pohľadu globálneho rastu, EÚ jednoznačne zaostáva za úrovňou svetového rastu: reálny rast HDP v EÚ 15 bol v roku 2005 1.8 %, v eurozóne 1.3 %, pričom ekonomický rast Číny v roku 2004 predstavoval 10 % a v roku 2005 9.9 %. Zdroj: Konferencia “Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky”, Ekonomický ústav SAV, Bratislava.

ktorý je svojimi charakteristickými črtami, geografickou polohou, veľkosťou, národnostným zložením, kultúrnym bohatstvom, životnou úrovňou a hospodárstvom, jedinečným a neopakovateľným subjektom. Jej sila a zároveň jej budúcnosť teda nie je len vo veľkosti a počte obyvateľov, ale v stabilite a dôvere partnerských vzťahoch členských štátov, ich vzájomnej interakcii, synergii spoločných záujmov so strategickými partnermi a rýchlosti konvergenie k najvyspelejším ekonomikám sveta. Ak vnímame Európsku úniu ako súhrn jednotlivých národných ekonomik členských štátov, cieľom európskej integrácie ako dobrovoľného procesu zjednotenia nášho kontinentu by mali byť prínosy jednotlivým národným ekonomikám, ktoré jej nemôže zabezpečiť priestor národnej ekonomiky, teda zlepšenie ekonomického postavenia, najmä cez zvyšovanie konkurencieschopnosti a odstraňovanie rôznych bariér, ktoré sú brzdou obchodu.

Európska únia je súčasťou rýchlo a radikálne sa meniaceho sveta. Napriek tomu, že si nestanovila za cieľ, že sa stane svetovou veľmocou, nezvratiteľný historický vývoj z nej vytvoril nového a jedinečného svetového partnera a konkurenta.

Európska únia – partner a konkurent

Prvoradým záujmom v zárodku integračných procesov vzhľadom na nepriaznivé následky druhej svetovej vojny bolo zjednotiť európske krajiny a národy. Zložitosť a mnohorozmernosť ekonomickej reality a prehlbujúce sa vzťahy spôsobili, že pri rozširovaní preberala na seba väčšiu zodpovednosť a musela definovať svoje vzťahy so zvyškom sveta. Rozvinula sieť asociačných, bilaterálnych obchodných dohôd a dohôd o spolupráci s krajinami a regiónmi na celom svete od najbližších susedov - krajín východnej Európy a štátov v okolí Stredozemného mora až po partnerov v Tichomorí.⁷ Jej snahou bolo predovšetkým odstránenie obchodných prekážok, rozvoj chudobnejších regiónov, podpora mierovej spolupráce v rámci vlastných hraníc, rozvíjanie vzťahov so susednými krajinami ako aj spolupráca s ostatnými krajinami a medzinárodnými organizáciami, aby každá krajina pociťovala výhody z otvorených trhov, hospodárskeho rastu a stability vo svete⁸.

V súčasnosti Európska únia ako najväčší svetový obchodník a vlast' eura – druhej svetovej meny – vytvára štvrtinu globálneho bohatstva a mesačne venuje 500 miliónov € na projekty pomoci na všetkých piatich kontinentoch, čím poskytuje väčšiu pomoc chudobným krajinám než ktorýkoľvek iný darca. Právom sa pýši titulom najväčšieho poskytovateľa rozvojovej a humanitárnej pomoci na svete. Je orientovaná najmä na oblasť Latinskej

⁷ EÚ a tichomorské krajiny AKT (15) majú za sebou viac ako tridsať rokov spolupráce v kontexte partnerstva EÚ – AKT. Novým základom a stimulom vzťahov medzi EÚ a Tichomorím je revidovaná Dohoda z Cotonou a tripartitné politické vyhlásenie Európsky konsenzus o rozvoji. Dohoda z Cotonou posilňuje politický rozmer spolupráce EÚ a AKT a umožňuje uskutočňovať lepší politický dialóg s partnermi, zatiaľ čo Európsky konsenzus označuje odstránenie chudoby v kontexte trvalo udržateľného rozvoja za základný, primárny cieľ zohľadňujúci význam zabezpečenia politickej koherencie rozvoja a vytvárania súčinnosti medzi rôznymi politikami, vnútornými aj vonkajšími, a ciele vonkajších opatrení EÚ. Dohoda z Cotonou podpísaná v júni 2000 v hlavnom meste Beninu, je novou etapou v politike rozvoja EÚ; je najambicióznejšou a najrozsiahlejšou dohodou o obchode a pomoci, aká bola kedy uzavretá medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami. Zdroj: Vzťahy EÚ s tichomorskými ostrovmi – stratégia upevňovania partnerstva. Oznámenie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru Brusel, 29.5.2006, KOM(2006)248 v konečnom znení; http://europa.eu/abc/12lessons/index11_sk.htm

⁸ EÚ vytvorila osobitný typ zahraničnej politiky, tzv. „štruktúrálnu zahraničnú politiku“, ktorá je založená na rôznych stratégiách a partnerstvách EÚ s tretími krajinami resp. s inými regiónmi a na spoločných akciách členských krajín; jej súčasťou je aj susedská politika, tzv. Európska politika susedstva (ENP), ktorá dotvára vnímanie EÚ ako „dobrého aktéra“ medzinárodných vzťahov.

Zdroj: Euroreportplus, November 2006, str. 66; Peter Weiss: Aká je rola EÚ v medzinárodných vzťahoch?

Ameriky, Stredomoria, a bývalého Sovietskeho zväzu. V rámci podpory ľudských práv a demokracie sa sústreďuje v prvom rade na boj proti trestu smrti a mučeniu, boj proti rasizmu, diskriminácii a vojnovým zločinom, práva detí, žien a domorodých obyvateľov a všeobecnú podporu demokratizačného procesu.

Ako súčasť svetovej ekonomiky je zároveň účastníkom medzinárodného politického dialógu, keďže ciele v ekonomickej a politickej oblasti vzájomne súvisia a nemožno ich od seba oddeľovať. Na politickej scéne Európsku úniu ovplyvňujú rozvraty na iných kontinentoch – či už ide o vzplanutie náboženských vášní v islamskom svete, choroby a hlad v Afrike, pokusy o unilateralizmus v Severnej Amerike, ekonomické krízy v Latinskej Amerike, populačnú explóziu v Ázii alebo globálne premiestnenie priemyslu a pracovných príležitostí. Jej cieľom je utvorenie priestoru bez vnútorných hraníc, posilnenie hospodárskej a sociálnej súdržnosti, dokončenie hospodárskej a menovej únie a napokon zrealizovanie jedného z najambicióznejších cieľov a to rozšírenie eura ako jednotnej meny na všetky štáty EÚ⁹.

Na pôde členských štátov je jej cieľom posilnenie ochrany práv a záujmov štátnych príslušníkov jednotlivých členských štátov zavedením občianstva únie, zachovávanie a rozvíjanie únie ako územia slobody, bezpečnosti a práva, kde je zaručený voľný pohyb osôb spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa ochrany vonkajších hraníc, azylu, prisťahovalectva, vrátane prevencie a boja proti kriminalite.

Slovenská republika v integračných štruktúrach EÚ

Dnes sme jednou z dvadsiatich siedmich krajín¹⁰, ktoré v súčasnosti vytvárajú na svetovej scéne jedinečné integračné zoskupenie, uznávanú svetovú veľmoc s najväčším prosperujúcim trhom na svete, špecifického globálneho aktéra medzinárodných vzťahov a unikátny model stability a bezpečnosti na starom kontinente, ktorý vyrástol zo vzájomnej ekonomickej spolupráce a permanentných politických konzultácií členských štátov. Sme súčasťou obrovského prepojeného potenciálu dvadsiatich siedmich štátov s približne 496 mil. obyvateľov (čo je tretia najväčšia populácia na svete po Číne (1306 mil.) a Indii (1080 mil.); avšak tvorí len približne 8 % svetovej populácie), členom jedného z najprestížnejších integračných zoskupení Európy, jednej z troch najprosperujúcejších častí sveta¹¹, svetovej veľmoci v hospodárskej, obchodnej a menovej oblasti, významného svetového finančného partnera, medzinárodného finančného centra, spoločenstva, ktoré je synonymom úspechu, prosperity, spolupráce, súdržnosti, solidarity, sily, spravodlivého rozdeľovania výhod, pomoci, podpory, snahy využiť moc a vyhlásiť rezolútny boj všetkému násiliu, terorizmu, fanatizmu, medzinárodnému súpereniu, nenávisti, diskriminácii a zmeniť svetový trend, ktorý prinesie koniec krviprelievania a trvalý mier na európskom kontinente, posilnenie ľudských

⁹ Na Európskej menovej únii sa po vstupe Slovinska od 1. januára 2007 zúčastňuje 13 krajín (EA13), pričom na základe dohody s EÚ používajú euro aj krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ: Monako, Andorra, Vatikán, San Marino, Kosovo a Čierna Hora, na Azorách, Francúzskej Guyane, Kanárskych ostrovoch, ostrovoch Guadeloupe, Madeira, Martinique, Mayotte, Réunion, Saint Pierre a Miquelon. Zdroj: http://europa.eu/abc/travel/money/index_sk.htm. Zavedenie eura zvažuje aj Island, keďže Islandská koruna počas r. 2006 stratila 15 % svojej hodnoty. „Nie je ľahké riadiť malú ekonomiku a malú menu na veľkom trhu“, pre agentúru Bloomberg predseda vlády Halldor Asgrimsson, 27.4.2006. Zdroj: www.centralbanknews.com

¹⁰ Do súčasnej doby sa EÚ rozšírila celkom šesťkrát: po prvýkrát v roku 1973, následne v rokoch 1981, 1986, 1995 a v roku 2004, ktoré bolo najväčším rozšírením v dejinách Únie, keď sa členmi stalo desať nových krajín. Posledné rozšírenie EÚ bolo v januári 2007, keď sa členmi stali Rumunsko a Bulharsko.

¹¹ GDP na obyv. v eurách PPS za rok 2006: USA – 36310, Japonsko – 26920, Eurozóna – 25920, EÚ – 24530. Zdroj: http://www.banque-france.fr/gb/stat_conjoncture/telnomot/zoneeuro/zoneeuro.pdf

práv a základných slobôd, rozvoj chudobných krajín, úlohou ktorého je vytvoriť spoločný trh a hospodársku a menovú úniu uskutočňovaním menovej politiky, ktorá zahŕňa podporu harmonického, vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja hospodárskeho života, vysokú úroveň zamestnanosti a sociálnej ochrany, trvalo udržateľný a neinflačný rast, vysoký stupeň konkurencieschopnosti a konvergencie ekonomickej výkonnosti, vysokú úroveň ochrany, zlepšenie kvality životného prostredia, zvýšenie životnej úrovne a kvality života, ako aj hospodársku a menovú súdržnosť medzi členskými štátmi.

Postavenie Európskej únie v svetovej reprodukcii tovarov a služieb a podiely na zahraničnom obchode z nej robí vplyvného aktéra medzinárodných vzťahov, ktorý disponuje širokým spektrom politických, hospodárskych, kultúrnych a finančných nástrojov na presadzovanie vlastných záujmov, resp. je nástrojom na presadzovanie záujmov všetkých jeho členov.

Napriek nespočetným výhodám a pozitívam členstva v Európskej únii nesmieme zabúdať na riziká, ktoré so sebou toto členstvo prináša, povinnosti v podobe dodržiavania pravidiel, zákonov a nariadení, plnenie záväzkov, nevyhnutné reformy a inovácie v súvislosti s adaptáciou na ostatných členov veľkej rodiny európskych národov ako aj v zmysle adaptácie sa na svetové trhy.

Slovenská republika vstupovala do Európskej únie ako krajina na chvoste rebríčkov porovnávajúcich ekonomickú i sociálnu situáciu v členských a prístupujúcich štátov - od problémov s vysokou nezamestnanosťou až po nízke zahraničné investície v porovnaní so susedmi. Vládne reformy makroekonomického prostredia: uvoľnenie pracovného zákonodarstva, reforma systému sociálnej ochrany, daňová reforma, atď., však krajine vyslúžili prívlastok „*stredoeurópskeho tigra*“, či „*raj pre investorov*“.¹² Členstvo Slovenskej Republiky v integračných štruktúrach Európskej únie jej umožňuje úzku kooperáciu s najvyspelejšími krajinami Európy¹³, z hľadiska politického ako aj ekonomického, umožňuje čeliť novým výzvam a globálnym problémom a byť spoluúčastníkom novej európskej a celosvetovej atmosféry, ktorá vytvára priaznivé ekonomické prostredie a makroekonomickú stabilitu. Pre Slovensko znamenala integrácia do EÚ jedinečnú historickú šancu a existenčnú potrebu, nadobudnutie širokého spektra prostriedkov, možnosti podieľať sa na mnohých ekonomických aj neekonomických výhodách, využívanie podmienok na rozvoj strategických partnerstiev.

Významným krokom vo vzťahu k EÚ bolo prijatie *acquis communautaire* (súbor právnych noriem, ktorý musia prijať kandidátske krajiny ak sa chcú stať členmi EÚ a následne sú povinné zosúladiť svoj právny poriadok s legislatívou EÚ), ktorým sa SR zaviazala k vstupu do Hospodárskej a menovej únie¹⁴ (EMU), ktorá je považovaná za jeden z

¹² Dokazuje to aj *index konkurencieschopnosti rastu* pre rok 2004, vypracovaný Svetovým ekonomickým fórom, ktorý umiestnil Slovensko na 43.miesto zo 104 hodnotených krajín (s indexom 4,43 oproti 5,95 u prvého Fínska), pod Maďarskom a Českou republikou. V porovnaní s vtedajšími členskými a kandidátskymi krajinami EÚ to bolo až 22.miesto; z nových členských krajín sa za Slovenskom umiestnilo iba Lotyšsko a Poľsko. Zdroj: http://www.euractiv.sk/lisabonska-strategia/zoznam_liniek/slovensko-a-lisabonsky-proces

¹³ Všetky štáty Eurozóny spolu s Dánskom, Švédskom a Veľkou Britániou patria do skupiny vyspelých ekonomík – tzv. *advanced countries*, kde do roku 2006 bolo začlenených 29 najvyspelejších krajín sveta. Slovensko patrí v súčasnosti spolu s ďalšími 144 krajinami do druhej skupiny tzv. *emerging market and developing countries* –rozvíjajúcich sa krajín. Zdroj: IMF World Economic Outlook, September 2006.

¹⁴ SR sa radí k štátom participujúcim v EMU (v článku 4 zmluvy s názvom *Akt o podmienkach prístupenia SR a o úpravách zmlúv, na ktorých je založená Európska únia*, sa uvádza: “Každý členský štát sa odo dňa prístupenia stane účastníkom EMU ako členský štát, pre ktorý platí výnimka v zmysle článku 122 zmluvy o ES“), hoci sa nepodieľa na spoločnej mene, teda z hospodárskej a menovej únie využíva iba hospodársku úniu.

najväčších úspechov integračného procesu na starom kontinente v deväťdesiatych rokoch 20. storočia, a tým sa zároveň zaviazala k harmonizácii svojich politík, k spolupráci a k zavedeniu spoločnej meny – eura¹⁵, čo bude v konečnom dôsledku pre ňu znamenať integráciu medzi trinásť najvyspelejších ekonomík Európskej únie, z čoho vyplýva značný a pozitívny rozsah výhod.

Nesmieme však zabúdať, že po stopách integrácie Slovenska do štruktúr vyspelých európskych národov je potrebné sledovať aj vývoj v Európe, ako aj vývoj Európy na svetovej scéne.

Literatúra:

- [1] FONTAINE PASCAL (2003): *12 lekcii o Európe*. Európska dokumentácia. Európska komisia. Generálne Riaditeľstvo pre tlač a komunikáciu (rukopis).
- [2] ŠÍBL D. a kolektív: *Postavenie Slovenska v Európskej Únii*. Vydavateľstvo EKONÓM. 2004.
- [3] ŠÍBL D., ŠAKOVÁ B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava. Sprint.2000.
- [4] http://europa.eu/abc/12lessons/index11_sk.htm
- [5] http://europa.eu/abc/travel/money/index_sk.htm
- [6] <http://sk.wikipedia.org/wiki/G8>

Internetové noviny pre rozvoj
logistiky na Slovensku.

ISSN: 1336-5851

SR sa môže stať členom eurozóny až po splnení kritérií makroekonomickej stability, tzv. maastrichtských kritérií, a po zrušení výnimky. Až po zapojení spoločnej meny bude Slovensko plne zapojené do spoločného trhu EÚ a bude môcť využiť tieto výhody pre rast svojho hospodárstva a zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva. Zdroj: Slovensko a Európska únia, Hospodárska a menová únia, Úrad vlády SR, Slovenská obchodná a priemyselná komora, Stanislav Sipko, Bratislava 2004.

¹⁵ Predpokladaný dátum zavedenia eura na Slovensku je 1.1.2009, kedy sa euro zavedie súčasne do hotovostného aj bezhotovostného obehu bez prechodného obdobia spôsobom tzv. „*Big – Bang Scenaria*“, čiže Veľkého tresku a ovplyvní všetkých obyvateľov Slovenska, dotkne sa všetkých obchodných vzťahov a všetkých organizácií a inštitúcií.

Zdroj: http://www.vlada.gov.sk/infoservis_archiv.php?adm_action=13&ID=247